

De Amerikaanse politie gedraagt zich als het leger

VS Met militair vertoon probeerde de politie in Ferguson de afgelopen week protesten in te dammen. **Een mythe van voortdurende dreiging** heeft de mentaliteit van politiemensen verhard. Zelfs piepkleine gemeenten hebben een SWAT-team.

AMSTERDAM. Twee weken vóórdat Michael Brown vorige week zaterdag in Ferguson werd doodgeschoten, stierf in New York Eric Garner. Bij zijn arrestatie werd hij hardhandig in een wurggreep genomen. De astmatische Garner riep dat hij geen lucht kreeg. Hij stierf daarna aan een hartaanval.

Twee dagen nádat Brown in Ferguson werd doodgeschoten, stierf in Los Angeles Ezell Ford door drie politiekogels. De schizofrene jongen lag volgens getuigen op de grond toen hij in de rug werd geschoten.

Dinsdagavond werd dicht bij Ferguson, door de politie in St. Louis opnieuw een zwarte man neergeschoten. Kajieme Powell zou met een mes op twee agenten zijn afgelopen, en geroepen hebben „dood me!“. De agenten waarschuwden hem. Toen Powell doorliep, schoten beiden.

De vier doden zijn geen toeval. Amerikaanse agenten op straat gedragen zich de laatste jaren te veel als soldaten in vijandig gebied, zo blijkt. Met de vele wapens in de VS lopen agenten zeker meer gevaar dan hier. „Maar de grens tussen alertheid en paranoia wordt overschreden,“ zegt David Klinger, voormalig agent en nu hoogleraar crimonologie aan de Universiteit van Saint Louis, aan de telefoon. Ook hij heeft hoofdschuddend gekeken naar het militair vertoon - automatische geweren, mijnbestendige pantservoertuigen, stroomstootwapens - waarmee de politie in Ferguson afgelopen week de demonstraties probeerde in te dammen. „Ik leer mijn studenten: escaleren kan altijd nog. Deëscaleren is moeilijker.“

Het aantal doden wordt niet onafhankelijk bijgehouden

Door een overvloed van oorlogswapens en een fixatie op calamiteiten als afrekeningen tussen drugsbendes en schietpartijen op scholen, heeft in de VS de wijk-agent plaatsgemaakt voor de *warrior cop*, de vechtagent, betoogde journalist en voormalig politiemans Radley Balko in zijn gelijknamige boek uit 2013.

Ook agenten zelf vinden dat hun collega's te veel geweld gebruiken. Bij een enquête onder negenhonderd agenten van het National Institute of Justice

meldde een vijfde van de agenten dat een collega over de schreef ging.

De wetgeving rond politiegeweld is versnipperd. Landelijk is alleen vastgelegd dat politie mag schieten als een verdachte een gevaar voor zijn omgeving vormt, of als een agent 'een redelijk vermoeden' heeft dat een persoon hem of zijn collega levensgevaarlijk bedreigt. Per staat en district werken de meer dan 17.000 politiemachten in de VS met hun eigen regels. Lokale jury's bepalen of een agent over de schreef ging.

Jaarlijks worden in de VS 12,5 miljoen aanhoudingen verricht. Het aantal doden dat daarbij valt wordt niet onafhankelijk bijgehouden. Maar op vrijwillige basis meldden korpsen aan de FBI meer dan vierhonderd 'justifiable homicides', dus gevallen waarbij de politie het recht had om te schieten, per jaar. Het aantal dode agenten door geweervuur daalt de laatste jaren. In 2013 waren het er 30, in 2011 48.

De woede bij de bevolking van Ferguson over excessief geweld, oneerlijke behandeling, discriminatie en straffeloosheid bij de politie, wordt onder vooral Afro-Amerikanen landelijk gedeeld. Uit tal van onderzoeken blijkt dat er sinds de gewelddadige arrestatie door vier politiemannen van Rodney King in 1991 weinig veranderd is. Zwarten worden onevenredig vaak aangehouden, hoger gestraft en tegen hen wordt meer geweld gebruikt.

Illustratief voor de algehele geweldsinflatie is de opkomst van het SWAT-team. Zelfs piepkleine gemeenten hebben zo'n Special Weapons and Tactics-team, bedoeld om een einde te maken aan gijzelingen en grote schietpartijen. In de hele VS zijn het er inmiddels 50.000, becijferde Balko, die dagelijks meer dan honderd invallen verrichten. Chief Rudy Sandoval uit het dorpje Morrison bij Denver (450 inwoners) versterkte in 2010 bijvoorbeeld zijn zeven man grote korps met een SWAT-team van dertig man, schreef het magazine *Tactical Response*. „We willen voorbereid zijn, voor het geval dát,“ zei Sandoval. „Veel massageweld gebeurt toch in kleine stadjes.“

Flitsgranaat van SWAT-team kwam in het ledikantje van een peuter terecht

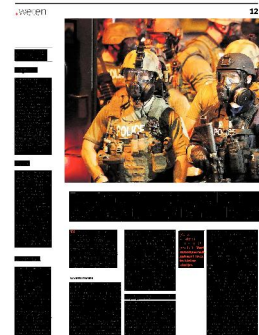
Maar uit een recent rapport van de burgerrechtenbeweging ACLU, *War comes Home*, blijkt dat SWAT-teams vooral worden ingezet voor huiszoekingen bij zwarten en latino's die verdacht worden van drugsbezit.

Om wietplantjes uit kelders te halen vallen overvalteams van twintig man in het holst van de nacht binnen met stormrammen en flitsgranaten, werken bewoners tegen de grond, en vernielen interieurs. Regelmatig schieten ze de hond preventief dood. Lang niet altijd wordt iets aangehouden. In de paniek vallen makkelijk doden of gewonden.

In Atlanta kwam bij zo'n inval een flitsgranaat - bedoeld om bijvoorbeeld Talibanstrijders bij een inval te desoriënteren - in het ledikantje van een slapende peuter terecht. Het jongetje is blijvend verminkt. Het team zocht een neef van de familie die niet op het adres woonde.

De politie gedraagt zich als een leger omdat ze is uitgerust als een leger. In 1994 stond het Congres het Pentagon toe overvullige pantservoertuigen, mini-tanks en zware wapens aan lokale politiemachten over te doen. Zo kreeg ook het SWAT-team van Morrison zijn automatische wapens en zijn trots: een legerhumvee die de SWAT-ers zelf opknapt. Daarnaast heeft het ministerie van Binnenlandse Veiligheid nog een pot van 1,6 miljard dollar voor antiterrorisme en binnenlandse veiligheid. In het Congres gingen deze week stemmen op om dit soort programma's te beëindigen.

Rekruteringsfilmpjes tonen gillende sirenes, schietende agenten en het hardhandig inrekenen van verdachten - niet het praten met buurtbewoners. Op minder dan de helft van de opleidingen krijgen rekruten training in het oplossen van buurtproblemen, terwijl de tijd besteed aan 'disaster-preparedness' en terrorismebestrijding is toegenomen. Die mythe van voortdurende dreiging heeft de mentaliteit van politiemensen verhard, zeggen experts. „Je moet trainen op alert-

heid, niet op paranoia,” zegt David Klin-ger. „Je moet je ervan bewust zijn dat iemand kán aanvallen. Maar je moet er niet van uitgaan dat hij het zál doen.” Ook *gebrek* aan training lijkt een probleem; een basis politieopleiding duurt tussen de drie en acht maanden.

De postbode krijgt wel een training in de omgang met honden

Wie ingehamerd krijgt dat overal gevaar dreigt, ziet sneller bedreiging. Zo schiet de politie jaarlijks tientallen honden dood bij invallen of arrestaties. Bij klachten wordt als reden opgegeven dat ‘de agent zich bedreigd voelde’. Op de Facebookpagina *Dogs shot by police* kijkt de tien jaar oude teef Westro de bezoeker weemoedig aan. Zij werd onlangs omgelegd toen een politieman die een dief achterna zat haar tuin betrad. In slechts een paar staten krijgt de politie training in de omgang met honden. Postbodes krijgen zo’n training doorgaans wel.

Afgelopen week bleven minister van Justitie Eric Holder en president Obama hameren op een rechtvaardig onderzoek naar de dood van Brown. In de VS wordt slechts één op de drie aangeklaagde agenten veroordeeld, tegen één op de twee aangeklaagde burgers.

„Hadden ze hem niet in zijn voet kunnen schieten?” vroeg een getuige na het doodschieten van Kajieme Powell, de man die met het mes op de politiemannen af liep. „Dan was hij alleen maar gevallen. Dan had hij nu nog geleefd.”

EN ZO IS HET IMAGO VAN DE POLITIE IN ANDERE LANDEN

Engeland

De rellen in Ferguson doen denken aan de rellen in Londen van 2011 - ook hier begon het met een door de politie neergeschoten zwarte man en werd de politie beticht van racisme. Nog steeds is er spanning tussen politie en mensen met een donkere huidskleur, daar heeft harde kritiek over institutioneel racisme in de manier waarop de politie de moord op de zwarte tiener Stephen Lawrence onderzocht, niets aan veranderd. Ook verloor de Engelse politie vertrouwen toen bekend werd dat agenten jarenlang tegen betaling informatie aan journalisten hebben verkocht in het afluisterschandaal rondom tabloid *News of the World*.

(M.m.v. Titia Ketelaar)

België

Het imago van de Belgische politie is de laatste jaren verbeterd, en dat was nodig ook.

Veel Belgen hadden het vertrouwen in de politie verloren toen bleek dat politie en Justitie grote fouten hadden gemaakt in de zaak-Dutroux. Na massademonstraties in 1996 werd de politie grondig hervormd en nam het vertrouwen in de politie „exceptieel” toe, zegt Brice de Ruyver, criminoloog aan de Universiteit van Gent. Volgens hem ligt de Belgische politie op de grens tussen het militantere imago van Zuid-Europese landen en het softere imago van Noord-Europa; de Waalse politie heeft een „meer Latijns temperament” terwijl de Vlaamse politie „noordelijker georiënteerd” is.

Nederland

De introductie van een nieuw, stoerder uniform voor agenten zegt veel over het imago van de Nederlandse politie: het is soft. De Nederlandse agent staat te boek als vriendelijk en benaderbaar, verre van militant. Uit nieuw Europees onderzoek, geleid door de Rotterdam School of Management van de Erasmus Universiteit, blijkt ook dat Nederlandse agenten zichzelf vooral zien als helper en beschermer van burgers en hun rechten, in plaats van misdaadbestrijder namens de staat. Nederlandse agenten leggen minder nadruk op trotsheid en striktheid dan agenten uit andere Europese landen, en juist meer op eerlijkheid onafhankelijkheid.

Duitsland

Duitsers vertrouwen hun politieagenten bovengemiddeld, blijkt uit jaarlijkse enquêtes. Dat vertrouwen heeft de Duitse politie opgebouwd na het einde van de terroristische aanslagen door de linkse Rote Armee Fraktion in de jaren zeventig. Het positieve beeld dankt de politie aan het feit dat er de laatste jaren geen schandalen rondom de politie zijn geweest, zegt Thomas Feltes. De criminoloog aan de Ruhr-Universität in Bochum ziet twee andere verklaringen: het salaris van politieagenten is verhoogd en de opleidingseisen zijn verscherpt. De Duitse politie staat volgens hem minder dicht bij burgers dan

bijvoorbeeld in Nederland. „In Duitsland zal je geen agent een kopje koffie zien drinken in een café, dat zien Duitsers als onprofessioneel.”

Rusland

Corrupt, brutaal, onbetrouwbaar. In plaats van een gevoel van veiligheid, geeft de Russische politie burgers een gevoel van angst. In onderzoeken komt de politie herhaaldelijk naar voren als de door burgers meest gewantrouwde overheidsinstelling van Rusland. Een poging in 2011 van toenmalig president Dmitri Medvedev om het vertrouwen in de politie te vergroten veranderde weinig: managementlagen van de politie vielen buiten de hervorming en agenten die wel opnieuw gescreend zouden worden konden die screening eenvoudig afkopen met een steekpenning. Alleen de naam van de politie veranderde - van ‘militsija’ naar ‘politsija’.

Frankrijk

De Franse politie heeft een militanter imago dan de politie in noordelijkere Europese landen. Vooral zwarte jongeren uit de banlieues leven op gespannen voet met de politie. Onder andere in 2005 kwam het tot gewelddadige confrontaties met de politie in de buitenwijken van Parijs en andere Franse steden. Zwarte jongeren voelen zich vernederd door de talrijke identiteitscontroles die al jaren plaatsvinden. Human Rights Watch riep twee maanden geleden om die reden de regering op tot hervormingen bij de politie. In 2011 liep het imago van de politie een deuk op toen rechercheurs in verband werden gebracht met corruptie.

TOM VENNINK

„We willen voorbereid zijn, voor het geval dát. Veel massageweld gebeurt toch in kleine stadjes”

Om wietplantjes

uit kelders te halen vallen teams van twintig man in het holst van de nacht binnen

Agenten in de stad Ferguson in de Amerikaanse staat Missouri proberen met veel militair vertoon een demonstrerende menigte te verdrijven.

MAARTJE SOMERS

